

Riksdagens protokoll

2005/06:104

Fredagen den 7 april

Kl. 09.00 – 10.40

Protokoll
2005/06:104

1 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Proposition
2005/06:190 till skatteutskottet

Motioner
2005/06:Sf25–Sf29 till socialförsäkringsutskottet
2005/06:Ub11 och Ub12 till utbildningsutskottet
2005/06:L15 till lagutskottet
2005/06:N19 till näringsutskottet
2005/06:K23–K25 till konstitutionsutskottet
2005/06:Ju39–Ju42 till justitieutskottet
2005/06:Sk15 och Sk16 till skatteutskottet
2005/06:K26 och K27 till konstitutionsutskottet
2005/06:MJ23–MJ26 till miljö- och jordbruksutskottet
2005/06:T14 till trafikutskottet
2005/06:Kr37–Kr42 till kulturutskottet
2005/06:MJ27–MJ30 till miljö- och jordbruksutskottet
2005/06:Ub13 till utbildningsutskottet

2 § Regeringens krisberedskap och krishantering i samband med flodvågskatastrofen 2004

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande 2005/06:KU8
Regeringens krisberedskap och krishantering i samband med flodvågskatastrofen 2004.

*Regeringens
krisberedskap
och krishantering
i samband med
flodvågskatastrofen
2004*

Anf. 1 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Fru talman! ... *och himlen var oskyldigt blå* är rubriken på den bok som Charlotta Ölander skrev om sina upplevelser av flodvågen, den flodvåg som kom den 26 december 2004 och utvecklades till en av vår tids största naturkatastrofer. Utan förvarning vällde den obönhörligt fram. Hundratusentals människor dödades och skadades. Bostadshus och hotell, vägar och telekommunikationer sveptes bort eller skadades svårt. Stora nationella katastrofer i flera länder blev följden.

Semestrande svenskar i främst Thailand drabbades. Mer än 500 liv gick till spillo. Antalet skadade och evakuerade räknades i tusental – en nationell katastrof också för Sverige. Hos många finns de traumatiska upplevelserna kvar. Dessa upplevelser har varit närvarande för oss KU-ledamöter under vår granskning av statsråden och regeringen.

Ledamöterna i konstitutionsutskottet är starkt medvetna om att granskningen skett med facit i hand. Vi vet nu vad som skedde. Vi kan se hur insikten om flodvågens effekter successivt växte fram under det första dygnet. Jag delar den amerikanska 11-septemberkommissionens uppfattning när den säger att ”vi granskar med efterklokhetens för- och nackdelar”.

Regeringens katastrofkommission tillsattes efter överläggningar mellan alla riksdagspartier. För drygt fyra månader sedan redovisade kommissionen sina kritiska överväganden, både beträffande tjänstemännen och avseende regeringen.

KU:s grundlagsuppdrag att granska är begränsat till att gälla endast statsråden, inte tjänstemännen i vare sig regeringskansli eller andra myndigheter. Vår uppgift är inte heller att bedöma politikens innehåll, utan den konstitutionella, juridiska, aspekten är det som ska vara vägledande för oss. Har gällande lagstiftning och beslut följts? Har beredskapen varit tillräckligt genomtänkt? Har regeringens planering svarat upp mot kraven i det uppkomna läget?

Ett enigt KU presenterar nu sitt kritiska granskningsbetänkande för riksdagen.

Utskottet började tidigt samla in material och diskutera uppläggning och genomförande av uppgiften. Under drygt ett år har åtskilliga timmar avsatts för att göra en omsorgsfull och saklig granskning. För offentlig utfrågning av statsråd och tjänstemän avsattes ca 20 timmar. Genom radio och tv kunde medborgarna få ökade kunskaper. Ledamöternas muntliga frågor kompletterade det skriftliga materialet. Statsråden och andra kunde ge sin syn på olika förhållanden. Viktiga klarlägganden gjordes beträffande regeringens organisation och arbetssätt. Principerna för beredskapen förtydligades. Ansvarsprincipen innebär att den som normalt har ansvaret för en verksamhet också har ansvaret vid krishanteringen. I detta fall var det Utrikesdepartementet med dess konsulära enhet.

Inom utskottet har vi fört ingående diskussioner om arbetsfördelningen mellan regeringen och Regeringskansliet, vilket lett fram till en gemensam syn på ansvarsfrågorna och rollfördelningen. Beredskapsplanläggningen har noga analyserats. Vi konstaterar att det tog för lång tid att komma i gång med insatser, liksom att inse omfattningen av hjälpbehoven.

Planeringen för att bemanna en så stor organisation som behoven visade sig kräva var inte tillräcklig. Tiden för att fatta beslut om Räddningsverkets insats i Thailand var för lång. Inte i något sammanhang har emellertid ett scenario likt det som flodvågen innebar målats upp i beredskapsplanläggningen. Katastrofen inträffade i ett område cirka tolv timmars flygresa från Sverige. Tusentals människor behövde hjälp.

Informationen om läget var i början knapphändig men växte fram under annandagen. Ambassaden i Bangkok agerade mycket tidigt men hade

sedan svårt att under det första dygnet få fram konkret information om vilka insatser som behövdes.

Utskottet konstaterar att granskningen inte visat att olika insatser uteblivit på grund av ekonomiska restriktioner.

Behovet av samordning av insatserna växte allteftersom storleken på katastrofen växte. Utskottet är kritiskt till att samordningen inte fungerade tillräckligt bra.

I regeringens ansvarstagande för en sådan situation ingår givetvis att dra lärdomar av den och att omsätta erfarenheterna i konkret handlande för att kunna möta nästa kris. Ingen vet dock något om när nästa kris kommer eller vilken karaktär den kan ha.

Som framgått i olika sammanhang startade arbetet med att förbättra Regeringskansliets krishanteringsförmåga tidigt. Man har i regeringen inrättat en samlad enhet för omvärldsanalys; den är nu under uppbyggnad. För hela Regeringskansliet har en stor gemensam övning genomförts. Beslutsprocessen för att i liknande situationer sända i väg Räddningsverket med hjälpinsatser har setts över i syfte att undvika tidsförluster. Möjligheten att i krislägen ge sjukvårdsinsatser för svenskar som vistas utomlands har förstärkts avsevärt.

Utrikesdepartementet har, som Laila Freivalds redogjorde för vid utfrågningen, genomfört flera ändringar genom omorganisation och nya chefer. Man har inrättat en konsulär beredskapsstyrka på ett fyrtiotal personer som med kort varsel kan sättas in i Sverige eller utomlands. Man har förstärkt beredskapsgruppen och inrättat en chefstjänstemannajour.

I riksdagen pågår nu behandlingen av en proposition där regeringen redovisar beredskapsplaneringen efter förslag från Förvarsberedningen. De förslagen och besluten ska innebära att beredskapen kan förbättras ytterligare.

Fru talman! Som jag tidigare sade är utskottet helt enigt i sina slutsatser. Vi har från alla partier uttalat vår tillfredsställelse över detta. Jag vill i denna avslutande granskning av flodvågskatastrofen starkt understryka betydelsen av denna enighet. Jag vill också uppriktigt tacka kamraterna i utskottet för ett mycket bra slutresultat. Ett tack ska i detta sammanhang också riktas till utskottskansliet för ett oerhört bra arbete, och jag vill ge ett extra plus till föredraganden Peder Nielsen.

Många har frågat varför utskottet kunde enas när det såg så spretigt ut i början. Samtidigt tycker de flesta att det är utomordentligt bra att utskottet kunnat prestera ett enigt betänkande. Flera partier sade tidigt, jag tillhör dem som gjorde ett sådant uttalande, att vi skulle eftersträva enighet i denna fråga. Att vi lyckades lägga den enkla partipolitiken åt sidan är allas förtjänst. Vi står tillsammans för ett enigt betänkande. Principen för vårt handlande och vårt agerande är de konstitutionella, rättsliga utgångspunkterna.

Samstämmigheten, den samlade synen, är bra för riksdagens hantering av den nationella katastrofen. Riksdagen kan nu sätta punkt för den här granskningen. Men enigheten är också bra för konstitutionsutskottet och dess granskningsuppdrag. Vi som nu är ledamöter, och de som kommer efter oss, har anledning att förvalta detta pund väl.

KU är enligt regeringsformen ett viktigt organ i den demokratiska, parlamentariska granskningen. Men den verkliga tyngden i utskottets arbete avgörs av utskottets ledamöter i det praktiska fortsatta arbetet.

Fru talman! KU har aldrig tidigare granskat en fråga som berört så många människor. Utskottets sakliga, torra redogörelser beskriver olika förlopp och händelser som annandag jul 2004 plötsligt orsakade död, skada och smärta för många människor. Vi känner stor respekt för alla dem. Under den oskyldigt blå himlen utspelades plötsligt dramatiska händelser som ändrade livet för inhemsk befolkning och turister. Att ge alla berörda rättvisa i ett riksdagsbetänkande är inte möjligt. För min del vill jag nu överlämna detta betänkande till riksdagen.

I detta anförande instämde Anders Bengtsson, Billy Gustafsson, Barbro Hietala Nordlund, Inger Jarl Beck, Helene Petersson, Yoomi Renström, Pär Axel Sahlberg, Tone Tingsgård och Karin Åström (alla s).

Anf. 2 GÖRAN LENNMARKER (m):

Fru talman! Det var en stor tragedi annandag jul 2004. Det deltagande vi känner med de drabbade har därmed varit en central fråga för oss alla i KU. Det var en svår katastrof för länderna kring Indiska Oceanen, med 250 000 döda, men det var också en katastrof för Sverige – den största i modern tid jämsides med Estonia, med 543 döda och många skadade och naturligtvis väldigt många som drabbas av sorg efter dem som har försvunnit.

Katastrofkommissionen gjorde ett värdefullt arbete för att granska Sveriges svar på katastrofen och de insatser Sverige som land kunde göra, särskilt i perspektivet att Sverige var det land utanför regionen som drabbades hårdast. Men många har ställt frågan: Varför skulle då KU granska detta?

KU har ju den speciella uppgiften att granska ministrarna och regeringen. Vi har gjort en djupare granskning än Katastrofkommissionen i detta avseende, för det är vår uppgift. Vi granskar inte myndigheter och tjänstemän, som Göran Magnusson framhöll, men vi granskar ministrar och regeringen. Det leder också till att vi i det avseendet kommer med skarpare och mer omfattande kritik än Katastrofkommissionen. Vi säger att sex ministrar har ansvar; kommissionen ansåg att det var tre.

När vi granskar detta har vi två perspektiv. Det ena handlar om vad som hade gjorts i förväg för att man skulle kunna hantera en stor katastrof. Vad skulle finnas på plats? Det handlar om organisation, övningar och sådant man kan göra i förväg. Det andra handlar om hur man hanterar själva katastrofen. Hur går det till när sanningens minut är där?

En utgångspunkt för vår granskning är att det är regeringen som på nationell nivå ansvarar för hantering av kriser. På det sättet har regeringen ett specifikt ansvar för krishantering på nationell nivå. Det är ett stort ansvar och en tung uppgift för en regering. Det är också i skenet av detta som vi ställer upp de krav mot vilka vi bedömer regeringens förberedelser och handlande.

Den centrala slutsatsen som vi har kommit till är att viktiga insatser för att hjälpa drabbade svenskar kom för sent. De skulle ha varit där tidigare.

Det resultat vi har kommit fram till finns i ett betänkande, som behandlar det kanske största och allvarligaste ärendet i KU:s historia. Det betänkande vi nu lägger fram är på nästan 1 000 sidor, och det är också ett tecken på det arbete vi nu har lagt ned under mer än ett år.

Det resultat vi har kommit fram till är för ministrarna i huvudsak följande – jag ska inte gå igenom allting här, för det skulle ta för lång tid.

Statsminister Göran Persson får för det första kritik för att han har det övergripande ansvaret för att det rådde allvarliga brister avseende roll- och uppgiftsfördelningen i Regeringskansliet i en departementsöverskridande krissituation. För det andra får han kritik för att regeringen inte hade gjort de nödvändiga förberedelserna för att kunna hantera en allvarlig krissituation. För det tredje kritiseras att statsministern inte höll sig bättre informerad.

Utrikesminister Laila Freivalds får kritik, för det första för att det inte fanns en fungerande beredskap för hantering av större kriser utomlands med drabbade svenskar och för det andra för att det inte fanns en fungerande organisation för analys och delgivning av information inom UD och övriga Regeringskansliet.

Försvarsminister Leni Björklund får kritik för det första för att hon, med ansvar för Regeringskansliets beredskap – det är ju specifikt Försvarsdepartementets uppgift i det här sammanhanget – inte hade säkerställt att samordningen inom Regeringskansliet hade prövats tillräckligt före flodvågskatastrofen och för det andra för att hon inte ingrep för att påskynda Räddningsverkets insats.

Biståndsminister Carin Jämtin får kritik för att hon, trots att hon förstod att det var en katastrof där även svenskar hade drabbats, inte tog kontakt med statsministern eller utrikesministern. Jag vill beträffande henne tillägga att när det gäller hennes eget ansvarsområde fungerade det väl.

Vårdminister Ylva Johansson får kritik för att hon inte såg till att Socialdepartementet var mer aktivt och bidrog till att de katastrofmedicinska insatserna skickades snabbare och för att hon åkte på semester mitt under katastrofen.

Slutligen får finansminister Pär Nuder kritik för att han inte tidigt tog initiativ till ett regeringsbeslut om finansiering av kostnadskrävande insatser.

Detta var ett slags sammanfattning av kritiken. Det finns ytterligare ett antal punkter, men jag skulle vilja beteckna detta som huvuddelen av den kritik som vi riktar mot regeringen och de sex statsråden.

Det fanns också saker som fungerade väl. Första linjens män och kvinnor i Regeringskansliet och i den konsulära organisationen hade ett mycket hårt tryck på sig. Det gäller även telefonväxeln och en del andra delar som fick arbeta oerhört hårt redan från första stund, från söndagsmorgonen. Det är värt att framhålla.

Det är också värt att framhålla att det fanns tidig och korrekt information redan på söndagsmorgonen. Möjligen hade det svenska Regeringskansliet på sitt sätt den bästa informationen på ett mycket tidigt stadium, och den sändes också vidare till den högsta politiska ledningen.

Den första linjens personal drog också förbluffande korrekta slutsatser på ett mycket tidigt stadium. När man läser intervjuerna med dem – de har inte vi själva gjort, utan de gjordes av Katastrofkommissionen –

Prot. 2005/06:104
7 april

slås man av att de kunde redan på så tidigt stadium se vad som skulle kunna hända.

Här kommer man in på en av kärnfrågorna, nämligen att förstå att en befarad katastrof kräver väldigt tidiga insatser och beslut inom timmar medan en bekräftad katastrof tar tid. Det kommer inte fram uppgifter förrän ganska sent om att en katastrof verkligen har inträffat. Ingen kunde naturligtvis veta redan på söndagsmorgonen hur många svenskar som skulle drabbas. Det var omöjligt.

Det är två specifika saker som jag vill ta upp. Den ena är att när en person framträder för KU ska man kunna lita på att statstjänstemän talar sanning. Det är ett väldigt viktigt budskap. Vi har en förvaltning som vi ska lita på. Den ska bygga på och förvaltas under lagarna på sakliga grunder.

Därför vill jag betona hur viktigt det är att när man framträder inför KU måste man tala sanning. Vi ska inte behöva tillgripa de metoder som man använder i rättsväsendet med att ha sanningsförsäkran, ed eller den typen av mekanismer. KU:s procedur är inte i den meningen en rättslig procedur och ska heller inte vara det.

Låt mig också ta upp frågan om politisering. KU är på sitt sätt en politisk process i den meningen att vi är politiker. Vi är valda politiker som gör granskningen. Somliga utomstående betraktare har trott att det innebär detsamma som partipolitiskt käbbel och partipolitisering. Men så har faktiskt inte varit fallet.

På samma sätt som vice ordförande Göran Magnusson betonade vill jag också understryka att jag tror att samliga i KU har haft det alldeles centrala målet att man ska ge en korrekt bild av vad som hände. Man ska inte försöka att sminka den eller addera på den utan ge en så korrekt bild som är möjligt.

Nu står det väl inte i mänsklig makt att ge en hundra procentig korrekt bild. Det tror jag att ingen av oss klarar av. Men faktum är att det är det strävande som vi alla betjänar oss av. Därmed ska vi också ge en rättvisande kritik till dem som hade att hantera katastrofen och som hade hanterat förberedelserna.

Låt mig också instämma i det tack som riktas till KU:s kansli. Det har varit en oerhört stor arbetsbörda för ett utskottskansli och särskilt för Peder Nielsen som har haft det specifika ansvaret för detta. Jag tror att få utanför detta hus kan förstå vad det innebär att få ihop tusen sidor korrekt och saklig information och sedan slutsatser som vi som KU-ledamöter har att dra ur detta. Det är ett mycket stort arbete. Det är också särskilt viktigt för alla dem som drabbats att veta att det finns ett sådant arbete utfört också av Sveriges riksdag, som är det högsta politiska organet i Sverige.

Vi tittar bakåt när vi granskar. Vi tittar specifikt på detta. Vi ger i formell mening inga råd för framtiden. Men i praktiken är det naturligtvis så att det vi har funnit kan vara oerhört värdefullt för en regering. Jag brukar säga att om jag vore statsminister så skulle jag noggrant läsa igenom förhören med mina statsråd och allt det som KU-granskningen har givit för att om det händer en katastrof i morgon eller när det nu händer – vi får hoppas att det inte händer en sådan stor katastrof – vi då ska vara väl förberedda för detta.

Därmed lägger vi fram detta KU-betänkande för riksdagens kammar.

I detta anförande instämde Nils Fredrik Aurelius, Beatrice Ask, Cristina Husmark Pehrsson, Bertil Kjellberg, Anna Lilliehöök, Anita Sidén och Carl-Erik Skårman (alla m).

Anf. 3 TOBIAS KRANTZ (fp):

Fru talman! Det pep till i min mobiltelefon. Det var kvällen den 28 december 2004 som jag fick ett sms från min goda vän Joacim. Jag får ofta sms från honom, men det här sms:et var mycket speciellt. Tillsammans med sin sambo Katarina befann han sig i Thailand för att fira semester och juledigheten. Närmare bestämt befann de sig i Khao Lak, ett semesterparadis där jag och min fru tidigare under samma år hade firat vår bröllopsresa.

Tidigt den 26 december sköljde tsunamin in över bland annat den thailändska kusten. Över 226 000 människor miste livet, och ännu fler människor blev hemlösa och drabbades av skador på annat sätt. Över 500 svenskar dog i katastrofen. Tusentals svenskar tvingades att evakueras.

Joacim och Katarina hade tur. De överlevde katastrofen. De hade turen att befinna sig en bit utanför Khao Lak på en ö där de skulle ägna sig åt att snorkla, och de klarade sig. De som befann sig vid kustlinjen var de som drabbades av katastrofen i första hand. De som befann sig längre ut i havet klarade sig.

I sms:et berättade Joacim om det kaos som uppstod när katastrofen inträffade. Han skrev så här: Hjälp andra mycket lidande genom att få fart på UD. Katastrofala brister. Ring om du vill veta mer vad som brister. Jag ringde naturligtvis Joacim. Han berättade om de brister som hade uppstått i katastrofen.

Det handlade om att det var svårt att få fram provisoriska pass. Det fanns knappt telefoner på det tillfälliga konsulatet som installerades i Phuket. Många svenskar uppfattade att ambassaden uppträdde på ett sätt som inte var lämpligt med tanke på den situation som hade inträffat. Många kände sig missförstådda och dåligt bemötta.

I Sverige var om möjligt oredan ännu större. Kontakten mellan de ledande statsråden var sparsmakade under annandagen. De ledande tjänstemännen på Utrikesdepartementet kom inte in på jobbet. Krisorganisationen fungerade inte.

Ett enigt utskott riktar i dag på flera punkter kraftig kritik när det gäller både den krisberedskap som skulle ha funnits före katastrofen och den akuta krishantering som ägde rum.

Jag vill i det här sammanhanget passa på att rikta ett stort tack inte bara till utskottets eminenta kansli utan också till övriga ledamöter i utskottet för att vi har nått ett enigt och i sak också väldigt bra betänkande. Det har krävt kompromisser och att vi fått ge och ta allihop som har suttit i utskottet. Men slutresultatet tycker jag att vi kan vara mycket nöjda över.

Göran Persson får i betänkandet kritik för att det fanns allvarliga brister i uppgifts- och rollfördelningen vid krissituationer i Regeringskansliet. Han får kritik för den bristande samordningsförmåga som fanns. Han får kritik för att han inte sökte information tillräckligt ordentligt på annandagen och för att han inte tillräckligt tidigt inrättade en statsrådsgrupp som skulle kunna ta kommandot under processen.

Laila Freivalds får kritik för att UD:s organisation inte fungerade fullt ut. Hon får också kritik för att hon inte sökte information tidigt.

Leni Björklund får kritik för att hon tillsammans med statsministern hade ansvar för att Regeringskansliet skulle ha en god beredskap och för att detta inte fungerade. Hon borde också, konstaterar utskottet, ha informerat övriga statsråd, eftersom hon var ett av de statsråd som tidigt hade god information.

Ylva Johansson får bland annat kritik för att hon borde ha kvarstått i tjänst i stället för att åka på semester som hon gjorde mitt under krisen. Dessutom riktar utskottet kritik mot statsrådet Carin Jämtin och mot statsrådet Pär Nuder.

I allt väsentligt kan vi konstatera att de slutsatser som Katastrofkommissionen kom fram till genom utskottets granskning har bekräftats. Men kritiken har fördjupats och breddats. Det är fler statsråd som utskottet kritiserar än vad Katastrofkommissionen gjorde. På flera punkter har också kritiken mot exempelvis Laila Freivalds fördjupats.

Fru talman! Ansvar har varit ett viktigt begrepp för både Katastrofkommissionen och konstitutionsutskottet och också i den offentliga debatten. Vad innebär det att ha ansvar, att ta ansvar och att utkräva ansvar?

Ansvar är för en politisk ledare eller en ledare i offentlig förvaltning eller ett företag maktens andra sida. Makt innebär att man har möjlighet att påverka, men också förpliktelse att agera och handla. De här två begreppen – makt och ansvar – hänger intimt samman. Ju högre upp i hierarkin du finns, desto mer makt har du och desto större ansvar har du också.

Att precisera vem som har ansvar och vem som ska ta ansvar är ett viktigt led i att utkräva ansvar. Tyvärr finns det i Sverige en relativt svag tradition av att ta ansvar och att utkräva ansvar. Inga-Britt Ahlenius skrev i en kolumn för några år sedan om hur hon hade haft kontakt med en statlig chef, där den statliga chefen hade sagt ungefär så här: Så länge som jag fyller i mina reseräkningar rätt och håller ordning på mina kvitton så är det ingen som bryr sig om vad jag gör i min verksamhet. Det är ingen som granskar min verksamhet och ingen som utkräver kontroll och ansvar för den praktiska verksamhet som jag bedriver.

I Sverige tillhör det som vi vet undantagen att politiker eller ledande befattningshavare tvingas avgå på grund av misstag eller fel som de begår i jobbet. När ministrar, statsråd, ledande politiker och befattningshavare tvingas avgå handlar det mer om att någon har satt fel kryss på en reseräkning, använt sitt tjänstekort på ett felaktigt sätt eller lämnat in en felaktig deklaration. Förstå mig rätt; självfallet är det viktigt att politiker, ledande befattningshavare och ledande förtroendemän och förtroendekvinnor har en god personligandel. Men vi borde också rikta fokus mer på att kräva ansvar för det som människor gör i tjänsten.

Fru talman! Ansvarsutkrävande är inte felfinneri. Ansvarsutkrävande handlar om att vi måste se till att felaktig maktutövning får konsekvenser också för den som har utövat makten felaktigt. Det handlar också om att vi gemensamt och kollektivt ska lära av de misstag som vi har gjort. Och hur ska vi kunna lära oss av de misstag som har gjorts om den som har begått misstagen inte får dra några konsekvenser av de misstag som har begåtts?

*Regeringens
krisberedskap
och krishantering
i samband med
flodvågskatastrofen
2004*

Jag hoppas att den process som nu har ägt rum, Katastrofkommissionens rapport, KU:s granskning och en del andra rapporter och granskningar som har gjorts, är en inledning på en ny trend i svensk politik och i svensk debatt där vi blir bättre på att utkräva ansvar.

Utrikesministern har tagit konsekvensen av den kritik som hon har fått utifrån både det här ärendet och ett annat ärende, och har lämnat sitt uppdrag. Jag hoppas att detta är inledningen på en ny trend – att vi blir bättre på att precisera och utkräva ansvar. Det är viktigt för demokratin och det är viktigt för medborgarnas tilltro till demokratin.

Fru talman! Också konstitutionsutskottets roll har varit omdiskuterad och omdebatterad. En del har kallat konstitutionsutskottets arbete för ett partipolitiskt spel. Andra tillmälen har också nämnts i debatten. Och handen på hjärtat – visst är det så att alla vi som sitter i konstitutionsutskottet har vår partipolitiska bakgrund. Jag är folktopist och jag skäms inte över det. Jag ser att Göran Magnusson sitter här. Han är socialdemokrat och ska inte skämmas över det. Visst ägnar vi oss, precis som i andra sammanhang, åt strategier för att nå de mål som vi sätter upp. Så är det ju i alla delar av samhällslivet; vi har strategier och taktiker för att nå de mål som vi vill uppnå. Det är inget konstigt och inget egendomligt.

Men det innebär inte att granskningen i sig är partipolitisk. Den är rättslig och den är konstitutionell. Vad innebär det då i praktiken? Jo, det innebär att när vi sitter och försöker komma överens i utskottet och debatterar och argumenterar så måste vi använda oss av konstitutionella argument. Vi måste försöka argumentera utifrån vilken tolkning vi gör av de regler och lagar som finns. Då duger det inte med partipolitiska argument, utan då måste konstitutionella argument användas.

Mot den bakgrunden är det inte heller så konstigt att en del ledamöter får en roll av att vara lite tuffare kritiker och andra får inta rollen av att vara lite försiktigare kritiker eller kanske till och med försvarare. Detta leder till en spänst och styrka i diskussionen och i argumentationen.

Särskilt bra är det förstås om vi lyckas nå enighet, och det har vi nått i det här ärendet. Även om man inte skulle ha nått enighet kunde diskussionen ha lett fram till ett bra resultat just därför att man lyckas flytta fram positionerna om hur man ska tolka regler, lagar och bestämmelser.

Fru talman! Genom KU:s granskning läggs ytterligare en i raden av granskningar till dem som har ägt rum. KU har granskat frågan och Katastrofkommissionen har gjort det. Jag utgår från att fallet så småningom också kommer att användas exempelvis i forskningen för att granska ärendet.

Fru talman! Jag vet att många har varit arga, upprörda och besvikna över det agerande som regeringen har visat efter flodvågskatastrofen. Många har känt att när staten behövdes som mest så svek staten. När nödställda svenskar kände att de behövde en hjälpande hand så fanns inte den handen där.

För mig har den här processen handlat om att ge dem som har drabbats av katastrofen upprättelse, i den mån det går att ge upprättelse genom ett betänkande i Sveriges riksdag. Den har också handlat om att försöka ge de människor som har tappat tron på den svenska staten hoppet åter.

Jag hoppas att utskottets granskning i någon mån kan ha bidragit på båda dessa punkter. Om vi gemensamt har lyckats med det så tycker jag

att vi har lagt en god grund för det framtida arbetet med att se till att vi får en ökad tilltro till och ett ökat förtroende för svensk statsförvaltning och för den svenska staten.

I detta anförande instämde Helena Bargholtz och Liselott Hagberg (båda fp).

Anf. 4 INGVAR SVENSSON (kd):

Fru talman! Tsunamin i Indiska Oceanen annandag jul 2004 var en ofattbar katastrof som drabbade miljoner bofasta människor i området och turister som befann sig där.

Men konstitutionsutskottet granskar inte katastrofens omfattning eller alla de mänskliga tragedier som utspelade sig. Vår uppgift har varit att granska om den svenska regeringen och dess statsråd uppfyller rimliga krav på beredskap före och handlingskraft i samband med att katastrofen inträffade, och detta i förhållande till det ansvar som regeringen har för svenska medborgares liv och säkerhet.

Fru talman! Riksdagens kontrollmakt intresserar av och till en del statsvetare och ibland någon författningsjurist och många kommentatorer, främst ledarskribenter. De flesta tycks ha synpunkter på konstitutionsutskottets arbete. De är, fru talman, inte alltid av smickrande art – detta inte minst i samband med vårt granskningsarbete i den aktuella frågan. Det är inte ovanligt, fru talman, med ett antal beskäftiga uttalanden som presenteras utan att man belägger sina påståenden med fakta.

Det påstås till exempel att vi i konstitutionsutskottet har försökt agera som ”åklagarbiträde” och det undrades över syftet med våra utfrågningar. Jag har noterat att en del tycker att utfrågarna var för mesiga, andra att vi var för konfrontatoriska. Åter andra tyckte att vi borde ”sätta dit” dem som utfrågas.

Visst är det så att alla de frågor som vi ställer inte alltid är relevanta; utfrågarna är ju också människor. Men huvudsyftet är inte att visa upp ett skådespel för folket. Det är i grunden att inhämta upplysningar som kan ligga till grund för våra bedömningar av det som vi ska bedöma, nämligen om regeringen och dess statsråd håller sig innanför det regelverk som gäller: grundlagar, lagar och andra regelverk.

Om man inte är intresserad av öppna utskottsfröhor så är det ju bara att byta kanal – men sedan 1988 har de varit öppna. Finns det något skäl att stänga dörren just nu? Jag tror att det vore ett felaktigt och olyckligt beslut.

Fru talman! Ett annat märkligt påstående som har förekommit i debatten är att KU självt skulle ha kunnat tillsätta Katastrofkommissionen. Om man har någon aning om KU:s begränsade möjligheter enligt regeringsform och riksdagsordning så ger ett sådant påstående en god idé om var den konstitutionella förvirringen finns. Detta är mycket märkligt, fru talman.

Processen som vi i utskottet har gått igenom har varit tuff. Och visst kan jag gärna notera att det har funnits partipolitiska ageranden under själva processen. Oppositionen, som jag tillhör, är förstås ivrig att få fram så mycket information som möjligt, och ibland kan det hända att det begärs mer material än vad som vi har användning för. Från regeringspartihåll har det funnits intresse av att begränsa materialmängden. Myck-

Prot. 2005/06:104
7 april

*Regeringens
krisberedskap
och krishantering
i samband med
flodvågskatastrofen
2004*

et av det stök som utåt sett har upplevts, livligt refererat i medierna, har funnits just på det området.

Fru talman! När vi skulle se sanningen i vitögat och gick igenom område efter område visade det sig att vi kom överens. Det var förstås en styrka för utskottet och visade våra belackare att de inte förstår hur konstitutionsutskottet kan fungera när det är som bäst. Många glömmer lätt bort att KU till sin karaktär är ett utskott som har konsensus som arbetsmetod på granskningssidan och på de områden som är centrala för vår demokrati.

Fru talman! Det dokument vi debatterar här i dag är ett historiskt dokument. Som jag sade på presskonferensen är det unikt i sin bredd, sitt djup och sin tyngd. Det finns en omfattande kritik mot regeringen på beredskaps- eller förberedelsesidan, och det finns en omfattande kritik mot hanteringen när själva krisen var ett faktum.

Vi har ju alla fördomar, och jag kan erkänna att jag har levt med en fördom. Ända fram till utfrågningen med försvarsministern levde jag i en överskattningstro på informationsrutinerna i regeringen och Regeringskansliet. Den fördomen har numera raderats ut från mitt tankeliv. I själva verket fungerade departement och Statsrådsberedning som en samling stuprör utan hängrännor. Och var och en som funderat på vad som händer när det regnar inser att stuprör utan hängrännor inte är mycket att ha. Sedan kan man dessutom konstatera att det fanns en del undermåliga stuprör.

Fru talman! En fungerande information är A och O. Det hjälper ju inte om det nu till äventyrs finns en kris- och beredskapsorganisation, om den inte blir informerad om att det är en kris. Det är bekymmersamt om regeringen förstår krisens nationella karaktär först när man läser löpsedlar.

Tidigt fanns adekvat information på Utrikesdepartementet, och ny information om drabbade svenskar strömmade fortlöpande in genom telefonsamtal och e-post. Det initiala problemet var att ingen fanns som kunde göra en helhetsanalys av informationen och sprida denna relevanta information vidare i regeringskansli och regering.

Vi säger i utskottet att de här bristerna hade kunnat uppmärksammas om man verkligen hade haft fullskaleövningar. Då hade man troligen också insett andra problem med organisationen.

Det hjälper ju föga om man har en tumregel – den så kallade överlarmningsprincipen – att vid en kris först dra i gång på högsta nivå för att senare anpassa till den faktiska situationen, om man över huvud taget inte får information om att det är en kris. Här återstår mycket att göra.

I 1 kap. 6 § i regeringsformen anges att regeringen styr riket. Utgångspunkten vid en bedömning av denna paragraf är att den styrande funktionen utgör en så kallad restfunktion i förhållande till de funktioner som tillkommer först och främst riksdagen, kommunerna och domstolarna men även förvaltningsmyndigheterna inom de områden där dessa är självständiga enligt regeringsformen. Regeringen har en styrfunktion som gäller det som ligger utanför detta område. Det är det som blir över som kallas för restfunktionen. Det är den man bör titta på i ett sådant här sammanhang där det inte finns ett regelverk för att till exempel hjälpa svenskar utomlands. Regeringen är alltså ansvarig för genomförandet av det allmännas åtagande om inte detta uttryckligen tillkommer riksdagen,

kommunerna, domstolarna eller någon annan myndighet. I regeringens styrfunktion måste alltså anses ingå uppgiften att hantera konsekvenserna av en stor katastrof som drabbar riket och dess befolkning. Stöd för en sådan bedömning kan även hämtas i vad som brukar betraktas som underlåtenhet att handla.

Fru talman! Det är utifrån de utgångspunkterna vi är kritiska inte bara mot bristen på övningar och beredskap utan också mot bristen på snabba åtgärder. Det handlar helt enkelt om brist på tillräcklig handlingskraft. Vi säger att det har funnits allvarliga brister i roll- och uppgiftsfördelning. Dessa brister gäller om man ser till helheten, men man kan också hitta dem på skilda enheter. På UD var denna brist alldeles påtaglig.

Att tro att den uppkomna situationen – som var oerhörd till sin omfattning för svenskar i området – skulle ha kunnat hanteras utan felgrepp är nog naivt. Men passiviteten var alldeles för omfattande. Det handlade om uppgifter från allmänheten som inte togs till vara på ett riktigt sätt, det handlade om försening av Räddningsverkets insats, det handlade om den sena evakueringen, brist på förstärkning av ambassad och konsulat och brist på snabba katastrofmedicinska insatser.

Fru talman! Låt mig säga ett par ord om det senare. När det gäller de katastrofmedicinska insatserna tycks det ha förelegat dimmiga föreställningar om regeringens kompetens på området. Regeringen kan inte utan vidare beordra landsting att tillhandahålla sådana resurser, just genom den uppgiftsfördelning som redan finns. Men om sådana resurser ställs till regeringens förfogande ligger det enligt regeringsformen just inom den restkompetens, som jag nyss diskuterade, att regeringen får använda sig av sådana resurser. Det finns alltså inga legala hinder för att använda sådana insatser utomlands för att trygga svenska medborgares liv och säkerhet. En mer väl förberedd regering hade också tidigare kunnat utnyttja det bemyndigande som riksdagen gett regeringen i hälso- och sjukvårdslagen § 32 a.

Fru talman! Jag brukar påtala att det viktigaste med KU:s granskningar är deras preventiva effekt för framtiden. Jag vill avsluta med att säga att det är min förhoppning att kommande regeringar noggrant studerar KU:s slutsatser och tar konsekvenserna av dem för framtiden. Vi lever i en ofullkomlig värld, och därför får vi räkna med att fler katastrofer både här hemma och utomlands kan komma att kräva betydande insatser från svenska myndigheter, inklusive regeringen och Regeringskansliet.

Till slut vill jag instämma i det tack som tidigare har riktats till kansliet för de åtgärder som har vidtagits där. Det har varit oerhörda materialmängder. Att analysera och strukturera detta för utskottet har varit ett betydande arbete. Ingvar Mattsson och Peder Nielsen har haft ett speciellt ansvar, och alldeles speciellt Peder. Därför vill jag sluta med ett litet enkelt rim: Heder åt Peder!

I detta anförande instämde Peter Althin (kd).

Anf. 5 MATS EINARSSON (v):

Fru talman! På morgonen den 26 december 2004 svepte gigantiska flodvågor in över stränderna runt Indiska Oceanen. Miljoner människor, däribland tusentals svenskar på semester i Thailand, drabbades.

Prot. 2005/06:104
7 april

*Regeringens
krisberedskap
och krishantering
i samband med
flodvågskatastrofen
2004*

Redan efter några dagar stod det klart att Regeringskansliet inte hade svarat upp mot de högt ställda förväntningar på snabba och effektiva räddnings- och evakueringsinsatser som väldigt många hade, i första hand naturligtvis de drabbade svenskarna och deras anhöriga.

Att insatserna skulle bli föremål för KU:s granskning var uppenbart. Det var bara en fråga om vilket parti som skulle vara först med att försöka vinna uppmärksamhet med en anmälan. Jag föreslog därför att utskottet skulle ta ett eget initiativ till granskning för att om möjligt undvika en olycklig partipolitisering av tragedin. Förslaget vann snabbt gehör, och det formella beslutet att inleda en granskning fattades den 18 januari.

När så den av regeringen tillsatta Katastrofkommissionen presenterade sina slutsatser i december förra året utbröt en debatt centrerad kring en för oppositionen hägrande misstroendeförklaring. Det var en debatt som föreföll radera ut varje förhoppning om att kunna undvika det kort-siktiga taktiserandet. Att KU några månader senare skulle kunna ena sig om en gemensam bedömning ansågs av alla experter – och de var många – som uteslutet.

Socialdemokraterna antogs göra allt för att skydda regeringen från kritik, och den borgerliga oppositionen kunde förväntas söka en reservation till varje pris för att på denna grund vinna Miljöpartiet för en misstroendeförklaring mot utrikesministern. Partipolitiskt spel och taktiska manövrer i stället för seriös granskning och kritik på en konstitutionellt rättslig grund – så såg scenariot ut.

Konstitutionsutskottets ledamöter valde till sist att inte infria dessa förväntningar. Vi lägger nu fram ett enigt betänkande. Och det är inte en utslätd kompromissprodukt. Det är en ingående redovisning av de rättsliga och konstitutionella utgångspunkterna. Det är en detaljerad genomgång av skeendet dag för dag, timme för timme och i vissa fall minut för minut. Hundratals människor, från telefonister och sjukvårdspersonal till generaldirektörer och ministrar, gjorde under ett par veckor sitt yttersta för att hantera en katastrofsituation som ingen förutsett. Trots alla insatser, alla uppoffringar och ansträngningar var det inte tillräckligt. För lite gjordes för sent. Förberedelserna var otillräckliga. Tillgängliga resurser var otillräckliga eller underutnyttjade. Förmågan att inse katastrofens omfattning räckte inte till. Fel begicks. Missbedömningar gjordes.

Förtvivlade människor på stränderna och på sjukhusen i Thailand och deras anhöriga här hemma kände sig fullständigt övergivna i en katastrof de inte kunde överblicka.

Det yttersta ansvaret för detta misslyckande bär, i enlighet med vår författning, regeringen och berörda statsråd, och det är de som står till svars inför oss, den svenska riksdagen.

En sak bör vi hålla i minnet. I dag har vi facit i hand. Vi känner katastrofens omfattning. Vi vet vad som hände. Vi vet vad som brast. Det visste i regel inte statsråden, när de begick de fel som vi i dag gör dem ansvariga för. Vår kritik är stark, men den är inte svepande, och den är inte avsedd att utse syndabockar som kan offras i öknen för att befria oss andra från skuld. Det är inte en kritik som grundas i den mediedramaturgi där arketypiska hjältar och hjältinnor, skurkar och häxor utses att spela sina förutbestämda roller.

Utskottets kritik är preciserad, nyanserad och konkret. För sex statsråd – statsminister Göran Persson, utrikesminister Laila Freivalds, försvarsminister Leni Björklund, vård- och äldreomsorgsminister Ylva Johansson, biståndsminister Carin Jämtin och finansminister Pär Nuder – finner vi skäl att punkt för punkt ange vari deras agerande var otillräckligt. Det är en kritik som inte kan avfärdas med en axelryckning, utan måste analyseras, begrundas och leda till ytterligare förbättringar av krisberedskapen. Det är en konstruktiv kritik, och det är så konstitutionsutskottets och riksdagens kontrollmakt ska fungera.

Fru talman! Över 226 000 människor dog i flodvågorna på annandagen den 26 december 2004. Över 1,7 miljoner människor förlorade sina hem. Mot den bakgrunden är 543 döda och omkring 1 500 skadade svenskar låga siffror, men det gör inte lidandet och sorgen mindre. Inte heller minskar det den svenska regeringens ansvar att göra vad som göras kunde när resebolagens och de thailändska myndigheternas resurser var uttömda.

Fru talman! Vi kan inte veta vad som händer nästa gång eller var det händer – i morgon, nästa månad eller om tio år. Kommer vi att vara bättre förberedda då? Kommer vi att klara påfrestningarna? Det vet vi inte. Men vi kan försöka. Och om KU:s granskning och kritik i någon mån bidrar till att regeringen – vi andra också för den delen – försöker förbereda sig bättre och med större eftertanke än vad som annars skulle ha varit fallet så är vårt syfte nått.

Fru talman! Låt mig också slutligen instämma i de tack som riktats till utskottets kansli och övriga ledamöter. Det är ett tack som denna gång inte bär den formella artighetens prägel utan är särskilt motiverat.

Anf. 6 KERSTIN LUNDGREN (c):

Fru talman! Det finns dagar då tiden på något sätt stannar, dagar som kan urskiljas från andra trots historiens gång, dagar som för alltid etsar sig fast i det privata minnet, unika, omöjliga för andra att förstå, ofattbara – samtidigt som minnet faktiskt också i delar kan delas med andra, ibland ett helt land, ja, till och med en hel värld.

Den jordbävning som inträffade kl. 1.59 svensk tid söndagen den 26 december 2004 visade sig vara det näst största skalv som någonsin uppmätts. Kl. 2.15 svensk tid nåddes norra Sumatra och ögruppen Nikobarrerna av de första flodvågorna. Nära en och en halv timme senare nåddes Sri Lanka, Indien och Thailand. Runt halv sex nådde vågorna Maldiverna och senare också områden på Afrikas östkust.

Det visade sig vara den största flodvågskatastrofen i historien. Över 1,7 miljoner människor förlorade sitt hem, och över 226 000 människor från hela 104 länder har omkommit i katastrofen.

Självklart kan ingen som inte var där, ingen som inte själv drabbats eller berörts, riktigt förstå. Men alla har vi nog ett minne av denna annandag, då nyhetsrapporteringen växte, och insikten likaså, att en katastrof *kunde* ha inträffat – långt borta, men via Internet och tv ändå så nära.

Många känner väl till de populära turistområdena och insåg att detta kunde beröra många julfirande svenskar – inte hur många, inte den totala omfattningen, inte detaljer, men ändå insikten om att katastrofen berörde

oss direkt. Julfriden bröts oerhört brutalt för otroligt många i vårt land – också hos många av oss som inte var direkt drabbade.

Flodvågskatastrofen den 26 december kom, som nästan alla katastrofer, likt en blixtnad från en klar himmel. Ingen kunde hjälpa att den inträffade. Nu sattes krisberedskapen på ett allvarligt prov i berörda länder. Fanns och fungerade den när den som bäst behövdes?

Tsunamin drabbade regeringar av olika politiska valörer. Ingen kan säga hur en annan regering skulle ha agerat, vare sig i Sverige eller i något annat land, men det får i sig inte hindra granskningen av den regering som faktiskt hade det yttersta ansvaret under denna tid. Den måste granskas hos oss därför att makt och ansvar måste hänga samman, granskas för att ge medborgarna och riksdagen ett underlag för ansvarsutkrävande men också för att ge lärdom för framtida beslut. Konstitutionsutskottet är ålagt uppdraget i grundlag. Att inte granska hade varit en direkt underlåtenhetssynd från utskottets sida.

Konstitutionsutskottet har nu granskat statsråden, deras katastrofberedskap och deras handlande likväl som underlåtenhet att handla under katastrofen. Det har varit en omfattande, stundtals prövande men väldigt allvarstygnd granskning, en granskning där min och Centerpartiets ambition varit att söka nå fram till ett så fullgott underlag som möjligt, att söka se på djupet men också på bredden för att bringa ljus och klarhet så långt det bara går. Låt mig här understryka att allt det vi sett inte fångats upp i våra slutsatser och i vårt ställningstagande – inte därför att vi kompromissat utan därför att dessa uppgifter hör hemma i andra sammanhang.

Det finns också frågor som förmörkat, åtminstone för min del. Visst stör det när det inte går att få klarhet i vilka som nåtts av tidiga meddelanden, vilka kontakter som faktiskt tagits eller hur det kom sig att så pass många i ledande ställning verkade vare sig se, höra eller göra något, trots att uppgifter fanns som i vart fall borde ha fångat *någons* närmare intresse.

Det var annandag, kan man tycka i ett försök till förklaring – och visst var det så. Men nog förvånar det att just detta faktum inte fick en enda att ställa sig kontrollfrågan: Krävs det en högre larmsignal på annandagen för att få organisationen på fötter? Visst, en eller kanske några kan missa. Men vad säger det om en organisation där så många kan göra så lite av så pass närliggande och alarmerande information?

Fru talman! Till slut kunde vi alla ena oss bakom en tung och tydlig kritik i ett omfattande ställningstagande. Det är viktigt att vi kunde samla oss, viktigt först och främst för alla berörda. Det är tydlig kritik på 23 punkter när det gäller statsråden Göran Persson, Laila Freivalds, Leni Björklund, Ylva Johansson, Carin Jämtin och Pär Nuder. Ett av statsråden, Laila Freivalds, har nu avgått. KU ger här sitt underlag till kammaren för ansvarsutkrävande, ytterst av väljarna den 17 september.

Först kom Katastrofkommissionens rapport på 951 sidor och nu KU:s betänkande på 972 sidor. Här finns en god samlad grund för att bedöma det som hände likväl det som inte hände. Till skillnad från Katastrofkommissionen fokuserar vi enbart på regeringens uppdrag att styra riket, också i kris och katastrof. Vi har granskat såväl regeringens självorganisering av krisarbetet före som arbetet under själva katastrofen. Vi konstaterar att det inte funnits gemensamma övningar, ingen kontakt i starten

mellan statsråd, ingen ändamålsenlig krisorganisation, vilket ledde till sent uppvaknande, sena åtgärder och sena resultat. Det drabbade enskilda, och det drabbade tilltron till statsförvaltningen.

Det yttersta ansvaret för regeringens handlande bär, enligt vår konstitution, statsministern som innehavare av den yttersta makten, också som chef för Regeringskansliet. Om statsministern nu väljer att rycka på axlarna åt KU och som han säger andra granskande bokstavskombinationer ger han en signal till såväl regering som Regeringskansli att göra detsamma. Om detta är ett tecken på insikt och självkritik må väl andra tvista. Det är min förhoppning, fru talman, att vårt betänkande inte bara tjänar som grund för ansvarsutkrävande utan ger Sverige en bättre rustad regering vid framtida kriser och katastrofer.

Avslutningsvis, fru talman, vill också jag rikta ett tack till övriga ledamöter i utskottet för att vi nådde ända fram, ett stort tack också till kansliet för ett gediget och avgörande arbete för vårt resultat. Med djup respekt för alla drabbade överlämnas härmed detta eniga betänkande till kammaren.

Anf. 7 GUSTAV FRIDOLIN (mp):

Fru talman! Kammar- och utskottskamrater! Ni på läktaren! Det har nu gått nästan 16 månader sedan kontinentalplattorna någonstans under Indiska Oceanen ett par hundra mil utanför västra Sumatras kust stötte samman. Genom årmiljonerna har plattorna, pusselbitarna som skiljer vår planets yta från dess innandöme, sakta rört sig ifrån och mot varandra. Jorden har formats utifrån deras drift. Alltför stora klyftor har gjort upp kratrar ur vilka glödande lava från jordens inre kunnat välla upp och ge oss helt nya landskap.

Sammanstötningen av plattorna i slutet av julhelgen 2004 resulterade i en kraftig jordbävning som skapade en kraftfull ström rusandes genom havet. Mangroveskogarnas rötter och de fasta korallreven som en gång bromsat strömmens fart var på de flesta ställen nu borta. Det möjliggjorde den största naturkatastrofen i mannaminne och den överlägset största tsunamin i den mänskliga historien. Vattnets krafter gavs en möjlighet att spela fritt och reste sig i en enorm flodvåg som slog över kuststräckorna från Sri Lanka över Thailands badstränder till Acehprovinsen i Indonesien. Nästan en kvarts miljon människor slukades av vattenmassorna och dödades i katastrofen. 1,7 miljoner människor blev hemlösa. Jag, vi lider alla med dem. Vi sörjer med deras efterlevande, och vi gör vad vi kan för att hedra deras minne.

Av dessa var fler än 1 000 européer. Tsunamin var inte bara en tragedi som drabbade fattiga människor i fattiga länder utan också en av de största katastroferna som Sverige någonsin drabbats av.

Ibland talas det, fru talman, om hur globalisering kan vändas till globalisering. I ett valborgstal för ganska exakt sju år sedan stod jag framför de nyutslagna bokarna i Skansbacken i min skånska hemby Vittsjö och talade om en framtid där Vittsjö reste sig ur stagnation och avfolkning för att i stället bygga sin egen framtid i den nya tiden, om hur man kunde agera globalt, samarbeta över världen samtidigt som man värnade lokalsamhället: lokalisering. För de allra flesta som lyssnade på det talet och kanske snarare såg fram emot andra begivenheter under kvällen framstod det där nog mest som en lek med ord.

Prot. 2005/06:104
7 april

*Regeringens
krisberedskap
och krishantering
i samband med
flodvågskatastrofen
2004*

I katastrofen blev det så mycket mer. I globaliseringens tidevarv är en katastrof i Sydostasien också en global katastrof. En kollega i min riksdagsgrupp miste två av sina anhöriga, ett par som gick under i flodvågen. Deras tonåriga barn fick åka hem föräldralösa.

En av mina bästa vänner var i Thailand när naturen bevisade sin kraft över jordens invånare. Två dagar efter katastrofen fick jag tag på honom. Där han dansade på en krog med skrålande schlagermusik i östra delen av landet hade han knappt ens blivit varse vad som hänt dem som valt att besöka Thailands andra halva. Mindre än hundra mil från den mänskliga katastrofens epicentrum hade man mindre kunskap än vi som kunnat följa händelseförloppet via televisionen på andra sidan klotet.

Glokalisering – vi hör alla ihop. Det handlar inte i detta fall om att ekonomiska strömningar ser annorlunda ut än förr. Det gör de, men det ändrar inte människors känsla eller samhörighet. Det handlar om att vi kan kommunicera med andra i realtid över klotet och gör det. Det handlar om att det i varje given sekund finns hundratusentals svenskar utanför Sveriges gränser, om att lika många svenskar bor i London som i vilken mellanstor stad som helst och att stadsdelen Kreuzberg i centrala Berlin kan räknas som en av Turkiets största städer. Det handlar om att de globala sammanhang vi alla lever i och påverkas av framtvingar ett globalt medvetande. Vi är direkt berörda av det som sker hundratusentals mil från den plats som vi kallar för vårt land.

För detta, denna nya tid, måste också den svenska statsförvaltningen och dess främsta krismyndighet, regeringen, vara rustad. Det var den inte. Om detta handlar dagens betänkande.

Den svenska regeringen stod i katastrofens inledningsskede handfallen. Under de 20 timmar utfrågningar och genom läsning av de sju kiltunga handlingar som konstitutionsutskottet tillskansat sig för att granska detta ärende har en bild framträtt av en regering och ett regeringskansli i behov av stora reformer för att förbättra katastrofberedskapen. Fortfarande hade man en så måhända gammalmodig syn på medborgaren och dess ansvar att tusentals samtal kunde komma till UD:s växel och hundratal mejl med ögonvitnesskildringar landa i Regeringskansliets mejlbox utan att någon i ansvarig ställning frågade sig vad samtalen och mejlen innehöll. Fortfarande hade man en så illa fungerande rutin för informationsspridning att inte ens de värsta katastrofbilderna som kom in via telefonlinjerna och som man bland fotfolket på UD var smärtsamt medveten om tidigt under katastrofen vidarebefordrades till den högsta politiska ledningen.

När man granskar hanteringen av tsunamin slås man kanske mest av detta, de närmast absurda reaktioner som mötte många nödställda när de nådde fram till statsförvaltningarna i de europeiska länderna. En som beskrivit just ett sådant bisarrt samtal är den förre finske presidentkandidaten Sauli Niinistö. Med sin son var han på semester i Khao Lak. Som så många andra överlevande har han en berättelse som de flesta av oss önskar att vi bara behöver läsa om i tidningen. Han räddade sig undan flodvågen hängandes i en telefonstolpe. När väl vågen sköljt över honom och hans son och hoppet väckts för en räddning tog det timmar att hitta en fungerande telefon. När han så äntligen nådde den finländska ambassaden svarade en tjänsteman säkert att Niinistö måste ha tagit fel. I Khao Lak hade nämligen ingenting hänt. De döda människor han såg överallt

och den dramatik han upplevt måste rimligtvis vara en produkt av hans fantasi, eller så var Niinistö någon helt annanstans än i Khao Lak. Ambassaden hade nämligen inte fått in några rapporter från just det semesterparadiset – från andra ställen runt kusten i och för sig, men inte från Khao Lak.

Som i Finland, så ock i Sverige. Inte förrän den svenske ambassadören var på plats i de drabbade områdena, inte förrän statens tjänstemän såg förstörelsen, kunde man äntligen ta till sig detta på Regeringskansliet. Så hade man heller inte övat krishantering i tillräcklig grad eller byggt upp en tillräckligt väl fungerande krisorganisation.

På samma sätt framstår den bristande kommunikationen mellan departementen, mellan departementstjänstemän och mellan statsråden som gammaldags. Inom det militära talas i dag närmast föraktfullt om de brister som uppstår i en organisation där allt bygger på isolerad ordergivning uppifrån och ned, en stuprörsorganisation. Samma kritik kan tyvärr riktas mot hur regeringen skötte, och Regeringskansliet var uppbyggt för att sköta, tsunamin.

KU landar i sitt ställningstagande på en hård kritik mot hur regeringen fungerade i sitt krisarbete under och efter tsunamin. Flera statsråd – Ylva Johansson, Leni Björklund, Carin Jämtin och Pär Nuder – får tung och allvarlig kritik. Den tyngsta och allvarligaste kritiken riktas mot statsminister Göran Persson och dåvarande utrikesminister Laila Freivalds, en kritik som också redovisats av de tidigare talarna i den här diskussionen.

Kritiken kan inte, får inte, läggas på hyllan eller ställas åt sidan. Den måste leda till att en fungerande krishanteringsorganisation byggs upp, att krishantering börjar övas och att kulturen inom Regeringskansliet anpassas för att kunna klara av att hantera också svårbemästrade kriser. Den bristande självkritik som kännetecknat regeringsföreträdare efter tsunamin måste utbytas i ett ordentligt reformarbete och seriöst ansvarsstagande. UD:s nya ledning måste ta till sig kritiken och visa sig förmögen att bygga upp en fungerande krishanteringsorganisation också för större katastrofer i utlandet.

Det går inte att rycka på axlarna åt KU:s kritik. Statsministern bör sova med den under huvudkudden, slå upp den när han vaknar och använda dess slutsatser i sitt värv. Detsamma gäller för utrikesministern. Den riksdagsprosa som är skriven kanske inte passar för att säljas i pockettformat, men det som är skrivet av utskottet, främst av Peder Nielsen och de andra på utskottskansliet – äras de som äras bör – ger en god grund för ett fortsatt sådant reformarbete.

Fru talman! Jag kommer i dag till kammaren med dåliga nyheter. Det kommer fler katastrofer. De kommer att bli fler, och de kommer att bli värre. Sedan tsunamin har mänskligheten fått utstå jordbävningar i Pakistan och Iran och orkaner vid USA:s och Sveriges sydkuster. Just nu översvämmas stora delar av vår världsdel i en vårflood som slår alla rekord. Krisrapporterna står som spön i backen, och vid horisonten anas inget bättre. Den som reser till polerna ser att isarna smälter. Förra året var det varmaste någonsin. Regnskogarna, jordens lungor, fortsätter att skövlas. Ozonlagret tunnas ut. Naturkatastroferna blir till mänskliga katastrofer.

Prot. 2005/06:104
7 april

*Regeringens
krisberedskap
och krishantering
i samband med
flodvågskatastrofen
2004*

Den indiska författarinnan Vandana Shiva uttryckte efter tsunamin att det såg ut som om "själva jorden talar till oss i desperation över klimatförändringar och miljöförödelse och säger att det är så här som stigande vattenstånd i världshaven kommer att se ut, just så här kommer hela samhällen att berövas sitt ekologiska utrymme och sina möjligheter att leva i fred på planeten".

Men, fru talman, jag kommer också med goda nyheter. Det går att göra mycket för att förebygga och mildra konsekvenserna av katastroferna. En mycket klok man, den tidigare generalsekreteraren i Röda Korset och kristdemokratiska EU-parlamentarikern Anders Wijkman, skriver i sin bok *Tsunamin – den onödiga tragedin*: "Det är en vanlig uppfattning att vi inte kan göra mycket åt naturkatastrofer. Ingenting kunde vara mer felaktigt. Att se högre makter eller naturens krafter som orsaken till att en halv miljon människor dött i jordbävningar, flodvågor och orkaner under det senaste året är en grov förenkling av verkligheten."

Flodvågen satte fingret på allt det vi människor helst velat blunda för – miljöförstöring och globala orättvisor. Men i dess spår följde också en andra flodvåg, en av mänsklig solidaritet. Bössorna klirrade i månader efter katastrofen. Röda Korset blev tvunget att avbryta sina insamlingar när de insett att de fått in 360 miljoner kronor bara i Sverige och räddes att möjligheter skulle saknas att använda allt. Volontärerna på plats utförde ett mycket viktigt arbete.

Den brittiske liberalen och samtidshistorikern Timothy Garton Ash uttryckte det så: "Vad terrorattackerna den 11 september 2001 gjorde för kriget mot terrorn kan tsunamin i december 2004 göra för kriget mot fattigdomen. Att trappa upp kriget mot fattigdomen som svar på en naturkatastrof är inte helt logiskt. Men det är åtminstone lika logiskt som att invadera Irak som svar på en attack av al-Qaida-terrorister – och en mycket bättre idé."

Mänskligheten har, fru talman, mycket att lära av den fruktansvärda katastrof som dödade en kvarts miljon människor, varav många våra egna landsmän, för 16 månader sedan. Men solidaritet och medkänsla behöver vi inte lära oss; det är vi födda med. Nu gäller det också att det får verkligt utlopp. Det går inte att låta bli att kontrastera den mänskliga värmen och solidariteten mot ett alltför sent statligt svenskt agerande. KU:s eniga betänkande ger möjligheter för regeringen att utan partipolitiska hänsyn eller bindningar bygga upp en ny och bättre krisberedskap.

Med detta, fru talman, vill jag överlämna KU:s betänkande till kamraren, till regeringen och till svenska folket.

Anf. 8 NILS FREDRIK AURELIUS (m):

Fru talman! När en så här stor tragedi som berör så väldigt många människor inträffar är det naturligt att man som KU-ledamot efteråt, när väl vår granskning är genomförd, får ett antal frågor. Jag ska nämna några sådana.

En vanlig fråga har varit: Är allt verkligen utrett nu, efter en stor kommission och KU:s mer än årslånga beredning av detta ärende? Har sanningen kommit fram?

En annan fråga är: Efter all denna starka kritik som ni har framfört, vad händer nu? Hur utkrävs ansvaret mera konkret?

Jag vill till detta eniga betänkande och alla goda inlägg som gjorts här bara bidra med några små reflexioner över begreppen sanning och ansvar i vårt konstitutionella sammanhang.

Det är naturligtvis så att det finns en del outredda saker, oklarheter och motstridiga uppgifter – om telefonsamtal som ringdes eller inte ringdes, om statssekreterare som var eller inte var på Regeringskansliet. Det finns inget transpondersystem som säkert ger oss svar på vem som var på vilken plats ett visst klockslag.

Det där är inte riktigt bra. Något utreds som bekant av Riksdagens ombudsmän JO för närvarande. Dock är det i detta sammanhang viktigt att säga att för våra konstitutionella syften, som ju handlar om att granska statsråden och regeringen, har vi fått fram ett tillräckligt underlag också i detta avseende.

Det finns ingen sanningsförsäkran inför KU. En sådan skulle också vara svår att tänka sig eftersom det inte finns något sanktionssystem. Däremot har man naturligtvis rätt att vänta sig att en statstjänsteman talar sanning inför KU. Ytterst ska man naturligtvis alltid tala sanning, vare sig man är statstjänsteman eller inte och även om man inte inför KU ska lämna uppgifter. Det är ett moraliskt ansvar på oss alla. I det här sammanhanget är det dock naturligtvis extra viktigt att inse att sanningen är en, och den är inte förhandlingsbar.

När det gäller begreppet ”ansvar” gör kommissionen en intressant analys. De skriver mycket om ansvarsbegreppet. De reder ut vilket privat ansvar man alltid har som resenär, vilket ansvar ett resebolag har och vilket ansvar staten har. I en bilaga finns en lite mer filosofisk analys av ansvarsbegreppet, som jag också tyckte var givande, där man skiljer på olika sorters ansvar och där underlåtenhet, passivitet och annat också är en del av ansvarsbegreppet.

Då är frågan: Hur förhåller sig KU:s ansvarsbegrepp till detta? Vår granskning skiljer sig ju på väsentliga punkter, som har påpekats här, från kommissionens, nämligen såtillvida att föremålet för vår granskning är annorlunda. Det är ju statsråden och regeringen som helhet som vi granskar.

Grunden är rättsligt konstitutionell. Det är intressant att påpeka. Men när det kommer till kritan är det nog ungefär samma ansvarsbegrepp det handlar om i bägge fallen. Det är bara det att KU:s argumentation och utgångspunkt för resonemangen blir annorlunda också språkligt, som har påpekats här, allt beroende på den rättsligt konstitutionella utgångspunkten.

De slutsatser vi kommer fram till är inte så olika, *mutatis mutandis*, de som kommissionen kommer fram till. Jag ska bara citera några saker i ansvarsfrågan ur det som kallas Utskottets bedömning.

”Av det anförda följer att regeringen är ansvarig för genomförandet av det allmännas åtagande försåvitt inte detta uttryckligen tillkommer riksdagen, kommunerna, domstolarna eller någon annan myndighet.

I regeringens styrfunktion måste anses ingå uppgiften att hantera konsekvenserna av en stor katastrof som drabbar riket och dess befolkning –

– –
Till syvende och sist är det regeringen – inte förvaltningsmyndigheterna – som i enlighet med RF inför riksdagen ansvarar för hur krisen hanteras.”

Även ett sådant begrepp som ”berättigade förväntningar” som lanse-
rades av kommissionen kommer faktiskt fram i vår granskning också. Så
skillnaden är inte så stor.

Det är naturligtvis lite svårt att svara på frågan vad som händer i an-
svarsfrågan nu, när vi är färdiga med vår granskning. Det är ju så att KU
levererar ord. Vi levererar ett granskningsbetänkande som överlämnas till
riksdagen. Sedan är vår uppgift slut.

De här orden kan få konsekvenser, ibland redan innan de är avlevere-
rade. Det kan hända att ett statsråd avgår. Det har hänt förr i KU:s mo-
derna historia. Men KU:s egentliga uppgift är slut i och med att betän-
kandet överlämnas. Är det någon som vill utkräva ytterligare ansvar är
det någon annan än KU som får göra det.

Naturligtvis är det något mystiskt med begreppet politiskt ansvar,
som man ofta ser. Jag tar mitt ansvar, sade kommunalrådet, jag sitter
kvar. Tolka det, den som kan! Jag tar mitt fulla ansvar, säger statsmi-
nistern. Förtydliga det, den som kan!

Det är möjligt att det är som det sades tidigare här, att vi är dåliga på
att utkräva ansvar i Sverige. KU har nu i varje fall gjort sin insats. Ska
det utkrävas ytterligare ansvar får det alltså göras av någon annan, ytterst
naturligtvis av medborgarna själva.

Låt mig, för att inte falla ur ramen, också avslutningsvis tacka det för-
träffliga kansliet och likaså kollegerna i utskottet för ett konstruktivt
samarbete mellan alla partier. Det har varit intressant för oss som lämnar
konstitutionsutskottet och riksdagen att ha fått vara med om ett sådant
här, visserligen mycket arbetsamt men samtidigt mycket givande, ärende.
Det enda är förstås att bakgrunden är så tragisk, och det har möjligen
något dämpat våra motsättningar och gjort oss mer benägna att försöka
hitta en sann, relevant och bra beskrivning av detta ärende.

Anf. 9 LISELOTT HAGBERG (fp):

Fru talman! När man som jag kommer upp som nr 9 i debatten kan
man förstås fråga sig om det finns så mycket kvar att säga. Min reaktion
är närmast att det skulle kännas mycket märkligt att inte säga någonting
efter att ha varit med under nästan ett och ett halvt års granskning.

I och med dagens debatt kommer vi att sätta punkt för konstitutions-
utskottets granskning av regeringens krisberedskap och hantering av den
situation som uppstod efter det att en enorm flodvåg sköljt in över bland
annat Thailand. Jag tycker att det känns bra att utskottet enats om ett
gemensamt ställningstagande, dels därför att det visar drabbade och an-
höriga att vi inte ser granskningen som ett sätt att förstärka partipolitiska
positioneringar, dels därför att det förhoppningsvis ger större tyngd åt
framtida ställningstaganden för en bättre krisberedskap.

Vi lever i en globaliserad värld. Gränser suddas ut alltmer. Människor
och kulturer närmar sig varandra. Vi reser och rör oss på ett friare sätt. I
de allra flesta fall reser vi ut och hem igen utan att det lämnar annat än
vanliga semesterminnen efter sig. Men så inträffar det där som ingen
kunde föreställa sig, en allvarlig kris på andra sidan jordklotet. De svens-
kar som drabbats av krisen befann sig på många, många timmars flygresa
hemifrån.

Mitt i kaoset ringde de hem till anhöriga. Många var de som ringde till UD för att berätta vad de upplevt. Andra hörde av sig för att berätta om saknade anhöriga. Det mest frustrerande som kan inträffa i en sådan situation är förstås för det första att inte komma fram och för det andra att den information som lämnas inte tas emot på ett professionellt sätt. Många har därför beskrivit den frustration som de kände över detta. Hade det funnits en god krisberedskap hade det förstås fungerat bättre även i växeln på UD. En kris i krisen hade inte behövt inträffa.

Det dröjde dessutom lång tid innan hjälpen från Sverige nådde fram till de överbelastade turistmålen i Thailand. Medan finansieringen av Räddningsverkets och andras insatser diskuterades här hemma rullade tiden på för dem som drabbats på olika sätt i Thailand. Många andra före mig har här i talarstolen talat om krisberedskap, om bristen på övningar, sjukvårdande insatser, snabba finansiella beslut etcetera. Jag ska därför inte upprepa det här.

Andra har också sagt att vi granskar med facit i hand. Jag kan bara konstatera att det gör man ju alltid efter en kris. Men viktigt är förstås att beredskapen är så god att närmast reflexmässiga reaktioner löses ut när krisen inträffar. Det ska förstås inte vara beroende av om krisen inträffar på en vardag eller, som den här gången, under en julhelg.

Det som inträffade i det här fallet var i stället att det uppstod osäkerhet och förvirring. I Katastrofkommissionens rapport framgår att människor har uppgivit att deras bild av Sverige har förändrats efter den här katastrofen. Några har uttryckt att de skäms över att vara svenskar. Tilltron till myndigheternas förmåga att hantera kriser har körts i botten.

Fru talman! Det grundläggande för människors trygghet är att de kan känna tillit till att stödet finns där när krisen är ett faktum. Nu måste därför tilltron till samhällets förmåga att hantera kriser återupprättas. Därför känns det så bra att utskottet på ett så tydligt sätt markerat vad som gick fel, att det framkommit vad som behöver förbättras och vilka åtgärder som behöver vidtas. Min partikollega Tobias Krantz har tidigare också talat om ansvar.

Med detta, fru talman, vill jag också avsluta mitt anförande med att rikta ett tack till utskottskolleger och kansli.

I detta anförande instämde Helena Bargholtz och Tobias Krantz (båda fp).

Anf. 10 CARL-ERIK SKÅRMAN (m):

Fru talman! Möjligen är det så att åtminstone huvuddelen av debatterna och diskussionerna efter tsunamikatastrofen och den svenska statens förhållande till detta nu är avslutad. För alla dem som på ett eller annat sätt drabbats av katastrofen förhåller det sig något annorlunda. När någon vän eller släkting kanske har omkommit eller blivit skadad kan det ta många månader, kanske flera år innan man har kommit över all den sorg och saknad och andra följder som katastrofen har medfört.

Vi kan inte göra mycket åt det. Men vi kan beklaga och känna medkänsla med dem som drabbats.

I dag behandlar vi utskottets eniga betänkande. Kanske ligger det inte så mycket i enigheten som sådan. Det förekommer hastiga kompromisser som betecknar enighet och vars värde är av mycket kortsiktig karaktär.

Men det här utlåtandet har minsann inte någon kortvarighetskaraktär och är inte någon hastig kompromisslösning. Här har både utskottet och det tidigare ärade kansliet jobbat hårt för att försöka finna utskottets gemensamma syn på händelserna. Genom hårt arbete för både förtroendevalda och tjänstemän har man lyckats redovisa den gemensamma synen och manifestera den i detta utlåtande.

Jag ska inte gå in så mycket på vad det konkreta resultatet av granskningen har inneburit, men jag måste med tanke på min kommunala bakgrund ändå förvånas över den relativt låga krisberedskap som fanns i Regeringskansliet och den brist på övningar som har framkommit. I de flesta större företag och i stora kommuner, till exempel Stockholms stad, övas relativt ofta, under mycket illusoriska former, krissituationer. Men så sker inte i regeringen.

En annan sak som väcker förvåning är bristen på nyfikenhetssökande som flera av de berörda statsråden visar. Aktiva politiker brukar vara de mest nyfikna personer man kan träffa, men så är det inte i det här fallet.

Utskottet har granskat regeringens handlande och sökt efter ansvaret för att insatserna inte blev så effektiva och snabba som de borde bli. Det är klart att det ligger i KU-uppdragets karaktär att syssla mycket med ansvarsbegreppet, men ansvar är ett mångtydigt begrepp och inte så lättdefinierat. Jag ska inte belasta utskottet med olika former av ansvarsbegrepp, men låt mig kommentera några.

Å ena sidan är det funktionellt av värde att efter exempelvis någon olycka inträffar söka efter vad som har gått fel och vem som är ansvarig för detta för att kunna bestämma vilket beteende som behöver förändras eller om vederbörande behöver bytas ut för att verksamheten ska förbättras.

Domstolar å andra sidan söker efter ansvariga för att bestraffa, men det är knappast fråga om skuld eller bestraffning när en nyttillträdande vd eller generaldirektör säger sig ta ansvar för företaget eller det statliga verket. Nej, det är snarast detsamma som att uttrycka: "Jag tar befälet över organisationen."

Statsministern har från denna talarstol meddelat att han tar ansvaret för regeringens handlande i anledning av tsunamikatastrofen. Jag vet inte vilket innehåll han då gav åt ansvarsbegreppet. Det kanske inte heller spelar så stor roll. I utskottets eniga betänkande beskrivs ingående de olika regeringsledamöternas försummelser och oförmågor inför tsunamikatastrofen. För den intresserade finns ansvaret klart och entydigt beskrivet i utlåtandet.

Anf. 11 TONE TINGSGÅRD (s):

Fru talman! KU:s granskning av regeringens handlande i samband med tsunamikatastrofen är möjligen över, men inte ansvaret för konsekvenserna. Jag skulle vilja ägna det några ord.

Försvarsberedningen, som har till uppgift att ge underlag för regeringens propositioner på försvars- och säkerhetspolitikens område, fick utsträckt tid för sin senaste rapport, framför allt för att kunna följa Katastrofkommissionens arbete och för att kunna samråda med och stämma av mot kommissionen. Beredningens direktiv var visserligen betydligt vidare och handlade kort uttryckt om att formulera en säkerhetsstrategi för Sverige, men självfallet måste ett sådant underlag ha sin grund i all

den samlade erfarenheten. Beredningens rapport lämnades till regeringen i januari i år, och i dagarna går motionstiden ut för propositionen *Samverkan vid kris – för ett säkrare samhälle*.

Under året som gått har åtgärder redan vidtagits av regeringen. Göran Magnusson redogjorde för flertalet av dem i sitt inledningsanförande. Det har varit åtgärder som man har bedömt inte kunde eller ens behövde invänta resultatet av KU:s granskning. Det handlar, som ni vet, om Räddningsverkets nya uppgifter, om förstärkningarna på UD och om uppdragen till Socialstyrelsen att utreda möjligheterna för katastrofmedicinsk hjälp i utlandet.

Propositionen, som ska presentera en samlad strategi för säkerhet, bygger naturligtvis på att vår syn på säkerhet har förändrats på ett genomgripande sätt under de senaste tio åren. Förslaget innebär att vi försöker omsätta den synen i praktiken. Det handlar om ett vidgat säkerhetsbegrepp där den tidigare helt dominerande militära dimensionen numera är en av många nödvändiga dimensioner. Säkerhet är något annat än frånvaron av militära hot.

Propositionens förslag syftar till en samlad krishanteringsförmåga där regeringen trycker på behovet av både helhetssyn och processtänkande. Man kunde också uttrycka det så här: Många fler människor, på många fler nivåer, inom många fler områden, måste vara inblandade. I förlängningen måste säkerhetsarbetet bli en naturlig del av nästan all verksamhet, och kriskunskap måste bli var mans egendom. Utbildning och övning är därför viktiga inslag i den samlade säkerhetsstrategin. Det finns förslag i propositionen om en bred satsning på skolan liksom på att dra in andra organisationer i krishanterings- och förberedelsearbetet. Det behövs en bred informationssatsning som riktar sig mot alla medborgare därför att vi alla behöver ett förstärkt kriskunskaps- och krisberedskapsmedvetande.

Behovet av forskning tas upp. Krisberedskapsmyndigheten och Vinnova får viktiga roller att kartlägga, följa och i vissa fall beställa relevant forskning.

Varningssystem nämns också. Till det som redan har gjorts i Regeringskansliet, där man undersöker möjligheten att använda den moderna tekniken, framkommer i propositionen behovet av att hitta alternativ när den nya moderna tekniken är utslagen, vilket händer vid elavbrott.

Risk- och sårbarhetsanalyser vill man ha på central myndighetsnivå men också på kommunnivå. Vi är medvetna om att många kommuner gör bra ifrån sig. Men det kommer krav på att en sårbarhetsanalys ska finnas i varje kommun.

Beredningen har fört ett mycket ingående resonemang om hur man vill ha det organiserat under en kris. Man föreslår inrättandet av en central krisledande myndighet. Den myndigheten ska möta den redan inrättade beredskaps- och analysenheten i Regeringskansliet. Det mötet är kanske det centrala och det riktigt nya förslaget i den proposition som har lagts på riksdagens bord.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2005/06:104
7 april

*Regeringens
krisberedskap
och krishantering
i samband med
flodvågskatastrofen
2004*

Beslut

KU8 Regeringens krisberedskap och krishantering i samband med flodvågskatastrofen 2004

Kammaren godkände utskottets anmälan.

Utskottets anmälan lades till handlingarna.

3 § Jakt och viltvård – särskild ordning

Föredrogs
miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2005/06:MJU6
Jakt och viltvård – särskild ordning.

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

Beslut

MJU6 Jakt och viltvård – särskild ordning

Kammaren biföll utskottets förslag.

4 § Djurskydd m.m. – särskild ordning

Föredrogs
miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2005/06:MJU9
Djurskydd m.m. – särskild ordning.

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

Beslut

MJU9 Djurskydd m.m. – särskild ordning

Kammaren biföll utskottets förslag.

5 § Bordläggning

Anmälades och bordlades
Motioner
med anledning av prop. 2005/06:115 Nationell utvecklingsplan för vård
och omsorg om äldre
2005/06:So35 av Carina Hägg (s)
2005/06:So36 av Anita Sidén m.fl. (m, fp, kd, c)
2005/06:So37 av Kenneth Johansson m.fl. (c, m, fp, kd, mp)

2005/06:So38 av Erik Ullenhag m.fl. (fp)
2005/06:So39 av Chatrine Pålsson m.fl. (kd)
2005/06:So40 av Cristina Husmark Pehrsson m.fl. (m)
2005/06:So41 av Birgitta Carlsson m.fl. (c)

Prot. 2005/06:104
7 april

med anledning av prop. 2005/06:127 Forskning och ny teknik för framtids energisystem

2005/06:N20 av Per Bill m.fl. (m)
2005/06:N21 av Mikael Oscarsson m.fl. (kd)
2005/06:N22 av Eva Flyborg m.fl. (fp)

med anledning av prop. 2005/06:132 Renovering och modifiering av artillerisystemet Haubits 77B

2005/06:Fö5 av Allan Widman m.fl. (fp)

med anledning av prop. 2005/06:133 Samverkan vid kris – för ett säkrare samhälle

2005/06:Fö6 av Ann-Kristine Johansson m.fl. (s)
2005/06:Fö7 av Eskil Erlandsson m.fl. (c, m, fp, kd)

med anledning av prop. 2005/06:142 Höjt inkomsttak vid beräkning av sjukpenninggrundande inkomst och höjd lägstnivå för hel föräldrapenning

2005/06:Sf30 av Per Westerberg m.fl. (m)
2005/06:Sf31 av Sven Brus m.fl. (kd)
2005/06:Sf32 av Linnéa Darell m.fl. (fp)

med anledning av prop. 2005/06:143 Miljövänlig el med vindkraft – åtgärder för ett livskraftigt vindbruk

2005/06:N23 av Lilian Virgin och Christer Engelhardt (s)
2005/06:N24 av Per Bill m.fl. (m)
2005/06:N25 av Eva Flyborg m.fl. (fp)

med anledning av prop. 2005/06:145 Nationellt program för energieffektivisering och energismart byggande

2005/06:Bo15 av Marietta de Pourbaix-Lundin m.fl. (m)
2005/06:Bo16 av Rigmor Stenmark m.fl. (c)
2005/06:Bo17 av Ragnwi Marcelind m.fl. (kd)
2005/06:Bo18 av Helena Hillar Rosenqvist m.fl. (mp)
2005/06:Bo19 av Lars Tysklind m.fl. (fp)

med anledning av prop. 2005/06:155 Makt att forma samhället och sitt eget liv – nya mål i jämställdhetspolitiken

2005/06:A2 av Camilla Sköld Jansson m.fl. (v)
2005/06:A3 av Stefan Attefall m.fl. (kd)
2005/06:A4 av Anders G Högmark m.fl. (m)
2005/06:A5 av Gudrun Schyman (-)
2005/06:A6 av Annika Qarlsson m.fl. (c)
2005/06:A7 av Tina Acketoft m.fl. (fp)

med anledning av prop. 2005/06:160 Moderna transporter
2005/06:T15 av Torsten Lindström och Sven Gunnar Persson (kd)
2005/06:T16 av Sten Tolgfors (m)
2005/06:T17 av Lennart Axelsson m.fl. (s)
2005/06:T18 av Håkan Larsson (c) och Camilla Sköld Jansson (v)
2005/06:T19 av Michael Hagberg (s)
2005/06:T20 av Jörgen Johansson och Roger Tiefensee (c)
2005/06:T21 av Staffan Danielsson (c)
2005/06:T22 av Tobias Krantz (fp)
2005/06:T23 av Sylvia Lindgren (s)
2005/06:T24 av Stefan Attefall och Maria Larsson (kd)
2005/06:T25 av Johan Pehrson (fp)
2005/06:T26 av Elizabeth Nyström m.fl. (m)
2005/06:T27 av Anders G Högmark (m)
2005/06:T28 av Martin Andreasson m.fl. (fp)
2005/06:T29 av Lennart Fremling m.fl. (fp, kd, c)
2005/06:T30 av Lars Gustafsson m.fl. (kd)
2005/06:T31 av Johnny Gylling m.fl. (kd, m, fp, c)
2005/06:T32 av Birgitta Sellén (c)
2005/06:T33 av Erling Bager m.fl. (fp)
2005/06:T34 av Sofia Larsen (c)

med anledning av prop. 2005/06:185 Förstärkning och förenkling – ändringar i anställningsskyddslagen och föräldraledighetslagen
2005/06:A8 av Carl B Hamilton m.fl. (fp, m, kd, c)
2005/06:A9 av Cecilia Widegren m.fl. (m)
2005/06:A10 av Patrik Norinder (m)

med anledning av prop. 2005/06:197 Skärpta djurskyddskrav för mink-uppfödning
2005/06:MJ41 av Jeppe Johnsson (m)
2005/06:MJ42 av Christer Skoog m.fl. (s)
2005/06:MJ43 av Johnny Gylling (kd)
2005/06:MJ44 av Jan Andersson m.fl. (c, m, fp, kd)

med anledning av skr. 2005/06:90 Nordiskt samarbete 2005
2005/06:U8 av Christer Nylander m.fl. (fp)

med anledning av skr. 2005/06:107 Tänk om! – En handlingsplan för hållbar konsumtion för hushållen
2005/06:L16 av Ronny Olander och Siw Wittgren-Ahl (s)
2005/06:L17 av Martin Andreasson m.fl. (fp)

med anledning av skr. 2005/06:110 Uppföljning av den nationella handlingsplanen för handikappolitiken
2005/06:So42 av Cristina Husmark Pehrsson m.fl. (m)
2005/06:So43 av Erik Ullenhag m.fl. (fp)
2005/06:So44 av Chatrine Pålsson m.fl. (kd)
2005/06:So45 av Tasso Stafilidis (v)
2005/06:So46 av Kenneth Johansson m.fl. (c)

med anledning av skr. 2005/06:114 Strategisk exportkontroll 2005 –
krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden
2005/06:U9 av Alice Åström m.fl. (v)
2005/06:U10 av Lotta Hedström (mp)

Prot. 2005/06:104
7 april

med anledning av skr. 2005/06:126 Strategiska utmaningar – En vidare-
utveckling av svensk strategi för hållbar utveckling
2005/06:MJ34 av Sverker Thorén m.fl. (fp, m, kd, c)
2005/06:MJ35 av Karin Svensson Smith m.fl. (-, mp)

med anledning av skr. 2005/06:131 En ändamålsenlig styrning och för-
valtning för försvaret
2005/06:Fö8 av Jörgen Johansson och Staffan Danielsson (c)
2005/06:Fö9 av Berit Jóhannesson m.fl. (v)
2005/06:Fö10 av Eskil Erlandsson m.fl. (c, m, fp, kd)

med anledning av skr. 2005/06:171 Vissa fiskeripolitiska frågor
2005/06:MJ36 av Catharina Elmsäter-Svärd m.fl. (m)
2005/06:MJ37 av Sven Gunnar Persson m.fl. (kd)
2005/06:MJ38 av Cecilia Widegren och Jeppe Johnsson (m)
2005/06:MJ39 av Jan Andersson och Åsa Torstensson (c)
2005/06:MJ40 av Sverker Thorén m.fl. (fp)

med anledning av framst. 2005/06:RRS19 Riksrevisionens styrelses
framställning angående statliga bolags årsredovisningar
2005/06:N26 av Maria Larsson m.fl. (kd)

med anledning av framst. 2005/06:RRS21 Riksrevisionens styrelses
framställning angående statens insatser för att säkerställa en god
kommunal beredskap för oljekatastrofer
2005/06:Fö4 av Allan Widman m.fl. (fp)

med anledning av redog. 2005/06:RRS23 Riksrevisionens styrelses redo-
görelse angående regeringens styrning av Naturvårdsverket
2005/06:MJ31 av Sven Gunnar Persson m.fl. (kd)
2005/06:MJ32 av Sverker Thorén m.fl. (fp)
2005/06:MJ33 av Åsa Domeij (mp)

6 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställts

den 7 april

2005/06:1381 av *Cecilia Wikström* (fp) till statsrådet Ulrica Messing
Byggstart av E 18 genom privat–offentlig samverkan
2005/06:1382 av *Luciano Astudillo* (s) till utrikesminister Carin Jämtin
Jaime Enrique Gómez bortförande
2005/06:1383 av *Anita Brodén* (fp) till näringsminister Thomas Östros
Administrativt krångel för jordbruk, skog och fiske

2005/06:1384 av *Åsa Domeij* (mp) till finansminister Pär Nuder
Beskattning av ersättning vid naturvårdsavtal

2005/06:1385 av *Annika Qarlsson* (c) till statsrådet Hans Karlsson
Partiellt sjukskrivna och föreningsfriheten

2005/06:1386 av *Ewa Björling* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Internationella rekommendationer mot penningtvätt och finansiering av terrorism

2005/06:1387 av *Christina Axelsson* (s) till statsrådet Ulrica Messing
Trafikstörningar i Stockholmsregionen

2005/06:1388 av *Kent Olsson* (m) till statsrådet Sven-Erik Österberg
Aktörer på den svenska pokermarknaden

2005/06:1389 av *Alice Åström* (v) till utrikesminister Carin Jämtin
Sverige och tortyrförbudet

2005/06:1390 av *Karin Enström* (m) till statsrådet Ylva Johansson
Medicinsk säkerhet under förlossning

2005/06:1391 av *Ewa Björling* (m) till utrikesminister Carin Jämtin
Sambanden mellan effektivt bistånd och förebyggande av terrorism

2005/06:1392 av *Helena Bargholtz* (fp) till statsrådet Morgan Johansson
Tobaksavvänjning med förhinder

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 18 april.

7 § Kammarken åtskildes kl. 10.40.

Förhandlingarna leddes av tredje vice talmannen.

Vid protokollet

SVEN JOHANNISSON

/Monica Gustafson

1 § Hänvisning av ärenden till utskott	1
2 § Regeringens krisberedskap och krishantering i samband med flodvågskatastrofen 2004.....	1
Konstitutionsutskottets betänkande 2005/06:KU8	1
Anf. 1 GÖRAN MAGNUSSON (s)	1
Anf. 2 GÖRAN LENNMARKER (m)	4
Anf. 3 TOBIAS KRANTZ (fp)	7
Anf. 4 INGVAR SVENSSON (kd)	10
Anf. 5 MATS EINARSSON (v).....	12
Anf. 6 KERSTIN LUNDGREN (c).....	14
Anf. 7 GUSTAV FRIDOLIN (mp)	16
Anf. 8 NILS FREDRIK AURELIUS (m).....	19
Anf. 9 LISELOTT HAGBERG (fp)	21
Anf. 10 CARL-ERIK SKÅRMAN (m)	22
Anf. 11 TONE TINGSGÅRD (s)	23
Beslut	25
KU8 Regeringens krisberedskap och krishantering i samband med flodvågskatastrofen 2004.....	25
3 § Jakt och viltvård – särskild ordning	25
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2005/06:MJU6	25
Beslut	25
MJU6 Jakt och viltvård – särskild ordning	25
4 § Djurskydd m.m. – särskild ordning	25
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2005/06:MJU9	25
Beslut	25
MJU9 Djurskydd m.m. – särskild ordning	25
5 § Bordläggning.....	25
6 § Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	28
7 § Kammaren åtskildes kl. 10.40.....	29